

Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmada Millî Bir Model Olarak Ahilik

*¹Nazmi Taslacı *² Yaşar Sarı *³ Davut Uysal

*¹ Turizm Fakültesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye

*² Turizm Fakültesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye

*³ Turizm Fakültesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye

Özet

Ahilik sistemi, 13.YY’da doğu ve batıda kullanılan kalkınma sistemlerin aksine din ve devlet işlerinden etkilenmeyen bir sivil toplum kuruluşu görünümündedir [1]. Devlet yönetiminden ve dini gelişmelerden etkilenmeyen Ahilik teşkilatı sayesinde; yerelde mikro ölçekte sürdürülebilir bir ekonomi döngüsü oluşturulup, Türkiye’nin bu modelle rekabet içerisinde olduğu ülkelerle kendi tarihine, kültürüne genetik ve sosyal kodlarına uygun bir sistemle mali, sosyal ve psikolojik açıdan avantaj sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı Türkiye’de kırsal kalkınmada kullanılan mevcut modellerin eksik yönlerinin tespit edilip Türklerin ekonomik kalkınmalarında Rönesans olarak kabul edilen Ahilik Teşkilatlanma yapısını kullanarak tespit edilen eksikliklerin giderilmesi için kırsal kalkınmada kullanılacak yerli bir model önerisini ortaya koymaktır. Alan yazın taramasına dayalı olan bu kavramsal çalışma; kırsalda sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı sağlamak adına, 700 senelik başarılı bir uygulama geçmişine sahip, kırsal ve yerel ekonominin bağımsızlığı üzerinde olumlu sonuçlar göstermiş olan Ahilik sistemini merkezine almıştır. Günümüzdeki kırsalda kalkınma sorunlarını çözmek amacıyla kullanılmakta olan Avrupa Birliği kırsal kalkınma programlarının daha etkin kullanılmasına katkı sağlayacak ya da AB kalkınma programlarına alternatif bir model olarak sunulmasını amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ahilik, Kırsal Kalkınma, Avrupa Birliği, Sürdürülebilir Milli Kalkınma Modeli

Abstract

Ahi-order, opposed to the development models commonly used in the Western and Eastern world of 13th century, is a kind of civil organization society [1]. With the help of the Ahi-order, which was out of the sphere of influence of the government and religious developments in its ages, it is possible to launch a local and sustainable development model in rural development. With the help of Ahi-order, Turkey will be able to compete with other countries in rural development as it is compatible with the culture, history, genetic and social characteristics of Turks, and thus Turkey will be able to gain financial, social and psychological advantages over other competed countries. The aim of this study is to reveal the deficits of the rural development models currently employed in Turkey and to suggest a new rural development model inspiring from Ahi-order, which is considered the renaissance of the Turks in history and which is considered to compensate most deficits of the currently used rural development models in Turkey. The method used in the formation of such a model is to review the relevant literature for a conceptual framework of the suggested model. This study aims to reveal that Ahi-order, which has a 700-year successful practical background in

*Sorumlu Yazar: Adres: Turizm Fakültesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir TÜRKİYE. E-mail: ntaslaci@anadolu.edu.tr, Tel: +9022233505980/6156

the field of rural development, could be an innovative alternative model for rural development in Turkey or could have facilitating functions in the implementations of the European Union programs implemented in Turkey now.

Key words: Ahi-order, rural development, European Union. Sustainable National Rural Development Model

1- Giriş

Avrupa Birliği (AB) ile olan üyelik müzakere sürecine girilmesinden beridir, Türkiye’de kırsal kalkınmaya yönelik yasal ve idari düzenleme faaliyetlerinde AB istekleri ve yöntemleri ağır basmaktadır. Hâlbuki AB, IPARD gibi fonları sağlarken kendi yapısal ve yönetsel ihtiyaçları doğrultusunda koyduğu hedefleri gerçekleştirmek için, kullanılacak finansal fonlar oluşturmaktadır [2]. Kırsaldaki halk, AB’nin belirttiği alanlarda ve koşullarda, halkın kendi ürettiği mikro projelerle ilgili birimlere başvurması durumunda gerekli finansman sağlanmakta ve projeleri uygulama olanağına kavuşmaktadır. Fakat sonuçlara bakıldığında, söz konusu fonlar ile planlanan hedeflere ulaşılabilmesi için yerel halkın ve kırsal kalkınmadan sorumlu yöneticilerin bölgenin özel ihtiyaçlarını belirleyip, bunlara yönelik projeler hazırlayabilecek, sonuçlarını değerlendirebilecek ve proje ile elde edilen çıktıları sürdürebilir kılacak asgari entelektüel birikime sahip olmadıkları görülmektedir. Bu durum, AB desteklerinin etkin bir şekilde değerlendirilmesi, bu kapsamda yerel halkın bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi noktasında etkili sonuçlar doğurabilecek bir yapının oluşturulması ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Devletin ilgili kurumları kalkınma ajanslarının ilgili projelerini “bölgesel düzeyde” destekleme ve koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür. Bu görevi ifa etmek için Anadolu’da kurulan Ahilik Teşkilatlanma yapısını temel alan yerli bir model oluşturabilir. Ahilik Teşkilatının temel doktrinleri arasında, halka manevi değerler edindirme, milli bir ekonomi oluşturma, yerleşik hayata geçip şehirler kurma, şehirlerde ki Rum ve Ermeni tüccarlarla rekabeti sağlama, esnaf ve sanatkârlar arasında oluşturulan dayanışma ve yardımlaşma sayılabilir [3]. Bu hedefler, Türkiye Cumhuriyeti Dokuzuncu Kalkınma Planının temeli olan rekabet gücünün ve istihdamın artırılması, beşeri gelişme ve sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi, bölgesel gelişmenin sağlanması, kamu hizmetlerinde kalitenin ve etkinliğin artırılması hedefleriyle büyük oranda örtüşmektedir. Ahilik; toplumsal sorumluluk, hizmette mükemmellik, dürüstlük ve doğruluk, ortak yaşama gibi hedefleri olan örnek bir 'yatay örgütlenme' yapısına sahip bir toplum hareketidir [4]. Ahilik, özel yönetmelikler aracılığıyla belirlenen iş ve ahlak disiplinine sahip; şeyh, usta, kalfa, çırak hiyerarşisi içinde çalışma temeline dayanmaktadır ve sanayi, ticari, askeri, siyasi, sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulunan bir teşkilatlanmadır [2]. Ahilikte sanatkârlar gündüzleri hiyerarşi içinde mesleğin inceliklerini öğrenirler, akşamları da toplandıkları ahi konuk ve toplantı salonlarında aynı hiyerarşi içinde ahlaki ve felsefi eğitim görürler. Bu yönüyle bakıldığında Ahilik; günümüz kırsal kalkınması için düşünüldüğünde bile ileri bir teşkilatlanma modeli olarak görülmektedir. Ahilik Teşkilatlarının stratejik yapısı gereği Selçuklular döneminde ekonomik ve ticari faaliyetlerine ek olarak, askerî ve siyasî faaliyetler de söz konusu olmuştur. Aynı Bektaşî ve Yeniçeri Ocaklarının güçlenmesinde olduğu gibi, Osmanlı Beyliği'nin kuruluşunda ve güçlenmesinde etkin rol oynamıştır. Aşıkpaşazade Derviş Ahmet, Osmanlı'nın

kurulmasında etkin olan dört unsur arasında Ahiliği de saymıştır. İlk dönem Osmanlı padişahlarının ve vezirlerinin çoğu Ahi Teşkilatı'na mensup şeyhlerdir ve asayişin bozulduğu zamanlarda bile (örneğin Moğol İstilasası) kendi otoritelerini sürdürmeyi başarmışlardır. Kurtuluş savaşı döneminde, Ahilik teşkilatının devamı niteliğinde olan esnaf birlikleri milli mücadele dönemi örgütlenmesinde etkin rol oynamıştır. Ayrıca kalkınmada sürdürülebilirlik noktasında kilit rol oynayan kadınlar, Ahiliğin "kadınlar kolu" olarak adlandırılan Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları) teşkilatına üye olmuşlardır. Teşkilatın kadınlara yönelik bu rolü dikkate alınır, günümüzde kırsal kalkınma odaklı uygulanan projelerden istenilen sonucun alınmamasında, kadının hedef kitle olarak seçilmemiş olmasının önemli bir payı olduğu söylenebilir. Bu eksikliğin giderilmesinde Ahilik önemli bir hizmet sağlayıcı konumundadır. Bu teşkilata katılan kadınlar yaşamın her alanında erkeklerle birlikte sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetlerde yer almakta, kalkınma çabalarının sürdürülebilir olmasını sağlamaktadır. Bacıyan-ı Rum, yani Anadolu Kadınlar Birliği, ekonomiye yönelik dünyada kurulan ilk kadın teşkilatı unvanını korumaktadır ve bu çalışma ile önerilecek kırsal kalkınma modelinde kadınların sürece dâhil edilmesi noktasında bir model teşkil edecektir.

Ahi Teşkilatı'nın Müslümanlara has bir kurum olarak faaliyette bulunması 18. yüzyıla kadar devam etmiştir. Osmanlı Devleti'nin hâkimiyet alanı genişleyip, gayrimüslim oranının ülke nüfusu içinde artmasıyla birlikte farklı dinden bireylerin ortak çalışmaları zorunlu hale gelmiştir. Din ayrımının gözetilmediği bu kuruluşlara "Gedik" adı verilmiştir [5]. 1727 yılından itibaren rastlanılan bu kavram Türkçe kökenli bir kelime olup "tekel" veya "imtiyaz" anlamına gelmektedir. 1838 yılında imzalanan Balta Limanı Antlaşması'yla tekel idaresi ortadan kalkmış ve gedikler çözülmüştür. Yani batılılaşma çalışmaları olan Tanzimat Fermanı'nın ilanı, onu izleyen I.ve II. Meşrutiyet ve Islahat Fermanı sonrasında bu teşkilat da devre dışı kalmıştır. Takip eden süreçte Osmanlı İmparatorluğu yıkılmıştır. Ekonomik sistemin iflasının ardından devlet sisteminin de çözülmüş olması kaçınılmaz bir sonudur. Türkiye'de o günden bugüne kırsal kalkınma konusunda yeterince etkin modeller üretilmemiştir. Bunun sonucu olarak günümüzde artan rekabet koşulları ile birlikte, kırsalda ekonomik kalkınmayı sürdürülebilir hale getirmek kaçınılmaz bir hal almıştır. Türkiye'de özellikle tarım işletmelerinin yapısındaki aksaklıklar, tarımda teknoloji kullanımı hususunda yetersizlik, düşük verimlilik ve büyükbaş hayvancılıkta AB ülkeleri ile rekabette sorunlar yaşanmaktadır [2]. Kırsal kalkınmanın sağlanmasında bu çöken ekonomik sistem yerine kurulacak yeni sistemin Türkiye'nin toplumsal kodlarına uygun bir yapılanma olan Ahilik teşkilatlanmasından alınacak ilham ile kırsal kalkınmada hedeflenen çıktılar Ahilikte olduğu gibi mesleki ve ahlaki eğitime, sosyal güvenceye ve sürdürülebilirliğe hizmet etmesi beklenmektedir. Çünkü gerek AB fonları, gerekse devletin kaynakları kullanılarak Türkiye'de birçok projeye imza atılmaktadır. Fakat bu alanda yapılan projeler değerlendirildiğinde sorunlar şu şekilde sıralanabilir.

- Sürdürülebilirlik,
- Katılım azlığı,
- Bütünsellik ve planlama zafiyeti,
- Yerel yöneticilerin yetersizliği,
- Uygulamanın yukarıdan dayatılması,
- Örgütlenme zafiyetleri,
- Sonuçların yeterince değerlendirilmeyip paylaşılamaması,

- Eğitimlerin sekteye uğraması,
- Siyasi boyutların işe karışması,
- Hedeften sapılması,
- Bürokratik sınırlamalar,
- Eşgüdüm zafiyetleri,
- Sosyoekonomik faktörlerin göz ardı edilmesi

Buradan hareketle günümüzdeki kırsal kalkınma anlayışı, kırsal alanları sadece tarımsal faaliyetlerin yürütüldüğü mekânlar olarak değil aynı zamanda sosyal, kültürel, ekonomik ihtiyaçları olan yerel halkın yaşadığı, “canlı” bir mekân olarak kabul etme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır [2]. Bu araştırma, Türkiye için stratejik bir sektör olan tarımda verimliliği arttırmak için kırsaldaki kaynakların etkin kullanımını sağlamaya yöneliktir. Bölgelerdeki refah düzeyinin artırılarak bu sayede, yaşam kalitesini yükseltmeyi, kentlere göçü azaltmayı, mikro ekonomik değerleri makroekonomik değerlere dönüştürerek, bir ortak iş birliği modeli olarak Ahilik teşkilatlanması modeli vasıtasıyla kadınları da günlük ticari hayatın önemli bir unsuru haline getirerek sürdürülebilir, yaşanabilir canlı köyler oluşturmayı amaçlamaktadır. Ayrıca kırsal kalkınmanın hedeflendiği bölgelerde sürekli görev yapan kamu görevlilerinin Ahilik değerleri ile tanışması sağlanacaktır. Böylece bu yeni kalkınma modeli yerel halkı AB destek fonlarını etkili kullanabilecek entelektüel birikimi sağlamaya çalışıp, projeler üretebilen çiftçi, ev kadınları, sanatkâr, esnaf ve gençler hedeflenip yerel insan kaynaklarının eğitime vesile olacaktır. Böylece, eskiden olduğu gibi, kırsaldaki yerel halkın kendi ekonomik döngüsünü kurabilmesi hedeflenmektedir. Kurulacak bu Ahilik teşkilatlanma modeliyle sürdürülebilirlik sağlandığı ölçüde, ulusal ve uluslararası ölçekteki pazarlarda rekabet edebilir ürünler üretebilecek ekonomik, sosyal ve entelektüel kazanımların elde edileceği düşünülmektedir.

2- Literatür

2-1 Kırsalda Kalkınma

Tarım ve hayvancılık Türkiye'nin ve dünyadaki diğer ülkelerin gelecekteki gıda gereksinimi için stratejik bir önem taşımaktadır. Türkiye'nin doğal kaynakları ve coğrafi yapısı bu sektöre hizmet edebilecek çok önemli bir potansiyele sahiptir. Bu yüzden kırsalda ekonomik kalkınmayı, sürdürülebilir ve rekabet edebilir bir olgu haline getirmek amacıyla uzun yıllardır araştırmalar yapılmaktadır. İlgili alan yazın incelendiğinde, kırsal kalkınma ile ilgili araştırmaların büyük bir kısmı Avrupa Birliği Kalkınma modelleri temel alınarak oluşturulduğu görülmektedir [6]; [2]; [7]; [8].

Can [2], Avrupa Birliği kırsal kalkınma programlarını, Türkiye'nin kırsal kalkınması açısından incelemiştir. Çalışmanın ilk bölümünde, Türkiye'nin kırsal ve tarımsal yapısına değinilmiş ve geçerli kırsal kalkınma faaliyetleri hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca AB'ye uyum sürecinde, katılım öncesi yardım aracı olarak bilinen, Instrument for Pre Accession (IPARD) hakkında bilgiler verilmiştir. Araştırma sonucunda, ileride akredite edilmesi beklenen, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı

Destekleme Kurumu'nun yapısı, işleyişi, uygulanması ve kurumsal oluşumuna ilişkin çalışmalara ve önerilere yer verilmiştir.

Ayanoğlu [6], Türkiye için bir kırsal kalkınma modeli önermiştir. Araştırma, alan yazın taramasına dayalı olarak hazırlanmıştır. Araştırma sonucunda, Türkiye'nin il bazında SPARD ve IPARD'a göre analizlerine yer verilmiştir. Yıllık [7], Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyumu açısından kırsal kalkınma bileşeninin önemi ve Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nun rolü üzerine çalışmalar yürütmüştür. Çalışmanın ilk bölümünde, kırsal kalkınmanın tanımı, tarihsel gelişimi ve amaçları üzerine bilgiler verilmiştir. Akın [8], kırsal kalkınma politikalarını Avrupa Birliği politikaları çerçevesinden incelemiştir. Çalışmada, Avrupa Birliği'nin kuruluşundan itibaren izlediği kırsal kalkınma politikaları ve yapılan mali yardımlar konu edilmiştir. Araştırma sonucunda, IPARD fonlarının etkin kullanıldığı takdirde, kırsal yatırımlara ve bölgeye katma değer sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle, Avrupa Birliğine uyum süreciyle kullanılmaya başlanan Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma fonlarının Türkiye'ye rekabet avantajı sağlamadığı ve bu süreçler içerisinde ülkenin tarım sektöründe mevcut konumunu da kaybettiği sonucuna ulaşılmıştır.

2-2 Ahilik Kavramı

Ahi kavramının anlamı üzerine iki farklı görüş bulunmaktadır. İlkine göre ahi; Arapçadan Türkçe'ye geçmiştir ve "kardeşim" anlamına gelmektedir [9]. İkinci tanıma göre ise; eski Türkçe metinlerde geçen; cömert, eli açık, ali cenap gibi kişilere söylenen "akı" kelimesinden gelmiş olduğu ileri sürülmüştür [3]. Ahilik kavramı toplumsal dayanışmayı ve yardımlaşmayı ön planda tutan, esnaf ve sanatkârlar birliğine verilen isimdir [5]. Ekinci [21] ahilik kavramını; insanların dünya hayatında ve ahirette huzurlu olmasını sağlayan, ahiret için dünyadan, dünya için de ahiretten vazgeçmemeyi öğütleyen; yardımlaşmaya dayalı dayanışma esaslı; üretici ile tüketiciyi, zengin ile fakiri, sermaye ile emeği, yani tüm toplum ve kurumlar arası bağları kuran, iktisadi sosyal bir kurum olarak tanımlamıştır.

Ahilik teşkilatı 13.YY'da Ahi Evran tarafından kurulmuştur [9]. Ahi Evran 1206 yılında Anadolu'ya gelmiş ve gezdiği yerlerde, halkın önde gelenlerini örgütlemiş; onları ahlaklı, yardımlaşmaya ve dayanışmaya dayalı dergâhlar ve teşkilatlar kurmaya yönlendirmiştir [10]. Ahi Evran'ın ahilik teşkilatını kurmasında, fütüvvetin anlayışından etkilenmiş olması da önemli bir noktadır. Fütüvvet kavramı, yiğitlik kahramanlık gibi kavramlarla birlikte, tasavvuf anlayışını da içinde barındıran, cömertlik, özgecilik, şefkat, alçak gönüllülük gibi zengin manalarını barındırmaktadır [11]. Kısaca Ahilik teşkilatının esas amacı; çeşitli eğitimlerle nitelikli insan yetiştirmektir [1].

Ahilik; teşkilatlanma açısından incelendiğinde, başlangıçta dost meclisi olarak tasarlanmıştır. İlerleyen dönemlerde ise; meslek esasına dayalı olarak teşkilatlanan esnaf ve sanatkâr meclislerine dönüşmüştür [12]. İktisadi anlamda incelendiğinde, Ahilik kendi ahlak anlayışına uygun şekilde hareket eden bir teşkilat olarak görülmektedir. Ahilik aynı zamanda sermaye sıkıntısı çeken üyelerine yardım etme amacıyla oluşturulan; esnaf sandığı, esnaf kesesi veya orta sandığı olarak adlandırılan, yardım sandıklarına sahiptir [1].

Ahilik teşkilatı, sınıflandırma açısından kendine ait bir hiyerarşiye sahip olup ve her sınıfın aşamaları arasında belli süreler beklenerek üst sınıflara geçilmektedir. Bu sınıflandırma Şeyh-ül Meşayihler, Şeyhler, Halifeler, Ahiler ve Yiğitler olarak sıralanabilmektedir [1]. Ahilik eğitimi ile ilgili genel bir değerlendirme yapıldığında; bugün de mevcut bir sorun olarak karşımıza çıkan hususlar noktasında, kalıcı çözümler üreten bir teşkilatlanma olduğunu söylemek mümkündür [9]. Bu değerlendirmeye göre;

- Ahilikte, teknik ve mesleki öğretim uygulamalı olarak yürütülmektedir. Günümüz öğretiminde yaşanan en büyük eksikliklerden biri hala uygulamalara gerekli önemin verilmemesidir.
- Ahilikte verilen eğitimin göze çarpan özelliklerinden biri, eğitimin yanında kişilere ahlak, görgü ve saygı hususunda kendini geliştirmesine imkân verilmesidir.
- Ahilik teşkilatı, şehirlerden köylere kadar yayılan bir eğitim ağı ile çok yaygın bir yapılaşmaya sahip ve standart bir eğitim ve öğretim vermektedir.
- Ahilik teşkilatının günümüze örnek olması gereken bir başka özelliği ise, eğitimi belli bir dönemi kapsayan bir süreç olarak değil ömür boyu devam eden bir faaliyet olarak görmektedir.

Kantarçı'ya [13] göre; Ahiliğin yazılı olarak benimsediği ahlak kuralları arasında şunlar sıralanmaktadır [14]:

- İyi huylu ve güzel ahlaklı olmak
- Özü sözü bir olmak, sözünde durmak
- Affedici olmak
- Tatlı dil kullanmak
- Sır saklamayı bilmek
- Cömert ve kerem sahibi olmak
- Kötü söz ve hakareten kaçınmak,
- Başkasının malına hıyanet etmemek
- Güler yüzlü olmak
- Kötülüğe iyilikle karşılık vermek
- Kimseyi azarlamamak
- Sabırlı olmak,
- Öfkeye hâkim olmak
- Hizmette ayırım yapmamak
- Hataları yüze vurmamak,
- Hile yapmamak
- Bir sanat ve iş sahibi olmak.

Ahilik teşkilatı tamamen Türklere özgü ve kullanıldığı dönemlerde başarılı sonuçlar getirmiş bir sivil toplum kuruluşudur [15]. Artan rekabet koşullarında, Ahilik teşkilatlanma yapısından ilham alan bu modelin en azından devlet tarafından kalkınmada öncelikli bölge olarak tanımlanmış bölgelerde bir pilot bir alan olarak, Tarım, hayvancılık ve el sanatları alanında kullanılmasının, kırsalda ekonomik kalkınma bağlamında ülkemize yarar sağlayacak bir uygulama olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda hazırlanan bu çalışma ile Ahilik modelinin kırsal kalkınmada kullanılan AB modelleri ile entegre olarak kullanılması ya da AB modellerinin bir alternatifi olarak kırsal kalkınmayı sürdürülebilir hale getirmek suretiyle Türkiye ekonomisine ciddi katkılarının olacağı düşünülmektedir. İnsani değerleri esas alan sosyoekonomik bir teşkilat olan ahiliğin; tanımı, ortaya çıkışı, ilkeleri ve bozulma sebepleri alan yazında, birçok kez ele alındığı görülmektedir [15]; [16]; [17]; [18]; [13[13]]; [1]; [19]. Akman [17], Balıkesir yöresinde Ahilikten kalma tören ve uygulamalar üzerine araştırmalar yapmıştır. Araştırma sonucunda; ahilik

törenlerinin Balıkesir'in sosyal hayatında birleştirici ve düzenleyici rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gelici [18] tarafından yapılan çalışmada Protestan iş ahlakı ile Ahilik iş ahlakı karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda; her toplumun kendi şahsına münhasır toplumsal ahlaki değerleri ve ahlak ilkelerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmayla, Türk toplumuna iş ahlakı bakımında uygun olan modelin ahilik sistemi olduğu ortaya konulmuştur. Kantarcı [13], iş etiği ve ahilik arasındaki ilişkiye yönelik araştırmalar yürütmüştür. Çalışmanın sonucunda; Ahilik teşkilatının üreticileri denetleyen, adeta vicdan gibi çalışan bir teşkilat olduğu ve eksiklikler tespit ettiğinde cezai yaptırımlar uygulama yetkisine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Temel [1], tarafından Ahilik teşkilatının halkın eğitimi ve öğretimindeki rolüne yönelik araştırmalar yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda; mesleki ve genel eğitimi bir bütün halinde ele alıp sürdürülebilir bir şekilde devam ettirmenin Ahiliğin en önemli özelliği olduğu ve günümüzde de Ahilikten örnek alınacak pek çok husus olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aslan [19] Türker'de iş ahlakı ve geçmişten günümüze Ahilik üzerine araştırmalar yapmış ve Türkler için Ahilik sisteminin iş ahlakı bağlamında çok önemli bir felsefe olduğu sonucuna ulaşmıştır.

3- Çalışmanın Önemi

Bu araştırma bir alan yazın taramasında oluşmaktadır. Literatürde bulunan benzer çalışmalara kıyasla, kırsalda ekonomik kalkınmada Ahilik prensiplerinin kullanılmasının ulusal ve uluslararası alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ahilik teşkilatı, iş ahlakı ve etik değerler bağlamında değerlendirilirken, bu araştırma ile ahiliğin daha önceki çalışmalarda ele alınmayan kırsalda ekonomik kalkınmaya yapabileceği katkılara bakılmıştır. Kırsal kalkınmayı sadece ekonomik bağlamda değerlendirmek çok yüzeysel bir yaklaşımdır [2]. Kırsal kalkınma, insan yaşamına olumsuzluklar getiren kırsal çevre koşullarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar olarak tanımlanmaktadır [20]. Önerilen bu teşkilatlanmanın getirdiği kazanımlar sayesinde kırsal kalkınmada Türkiye'nin en önemli sorunları olarak tanımlanan sürdürülebilirlik, kadın istihdamı, sosyal güvence, eğitim ve ahlaki değer edinimi gibi engeller ortadan kaldırılabilir. Türkiye'nin 2023 ve 2071 vizyonları ile hedeflenen kalkınmada, geçmişten gelen ve toplumun genetik kodlarına uyumlu bu teşkilatlanma modeli önemli bir mihenk taşı olabilecek potansiyele sahiptir.

4- Model Önerisi

Bu çalışma ile kalkınma hedeflenen bölgelerde, Ahilik temel alınarak uygulanması önerilecek model şu şekildedir. İlgili bölgelerde sürekli görev yapan muhtar, öğretmen, imam, sağlık çalışanı gibi kamu görevlilerinin; bölgedeki çiftçi, esnaf, sanatkâr, gençler ve ev kadını gibi yerel insan kaynaklarını, Ahilik değerleri ekseninde eğitmeleri yolu ile gelişmeleri sağlanacaktır. Ahilik temelli milli bir kalkınma modeli kullanımıyla buldukları bölgeleri yaşanabilir mekânlara dönüştürecek ve aynı zamanda bölgelerindeki kalkınmanın sürdürülebilirliğine katkı sunacaklardır. Ayrıca kadınların ekonomik hayatın aktif birer parçası haline geldiği bu sürdürülebilir “canlı” köylerde, yerel halkın AB projelerine kendi menfaatlerinin temin edilmesi noktasında katılımlarını hedefleyen bir bakış açısını edinmeleri sağlanacak ve düzenlenecek eğitimlerle aynı zamanda

yaşlılara da sosyal güvence yaratacak olan ahlaki temellere dayalı bir işbirliği teşkilatlanması oluşturulacaktır. Ahilik teşkilatlanmasının geçmişteki bir sonucu olarak yerleşik hayata geçilmeyi sağlandığı gibi, önerilen bu yeni modelin uygulanacağı bölgelerde köyden kente göçün de büyük oranda önüne geçilecektir. Bu çalışma ile önerilen milli model Türkiye'nin en büyük sorunu olan sürdürülebilir kalkınma projelerinin siyasi ve politik dalgalanmalardan etkilenmeden uygulanabilmesi noktasında büyük katkılar sunacaktır. Ahilik siyaset üstü bir teşkilatlanma modeli olduğu için bu konuda sağlayacağı yararların çok büyük ve kalıcı olacağı düşünülmektedir.

Bu teşkilatlanma modelinin hayata geçirilebilmesi için öncelikli olarak süreci yönetebilecek, Ahilik dili ile ifade etmek gerekirse, gönüllü âlimler gerekmektedir. Günümüzün âlim yetiştiren kurumları üniversiteler olduğu için Ahilik teşkilatlanmasına dayalı bu milli kırsal kalkınma modelinin uygulanması için seçilecek pilot bölgedeki sürecin sevk ve idaresini sağlayacak gönüllü üç akademisyenin görev yapması hedeflenmektedir. Seçilecek bu akademisyenlerin Ahilik ve Ahilik teşkilatlanmasına ilgili kişilerden oluşması uygulamanın başarısı için önem taşımaktadır. Bu üç akademisyenden en az bir tanesinin bayan olması gerekmektedir. Çünkü Ahilik Teşkilatının bayanlar için kurulmuş olan Bacıyan-ı Rum teşkilatının modelimizdeki karşılığı ve hayata geçirilmesi ancak bu şekilde sağlanacaktır. Bu üçlü gönüllüden oluşan Ahilik temelli kurul oluşturulduktan sonra seçilen kırsal alandaki kamu görevlilerinden muhtar, imam, sağlıkçı, öğretmen vasfındaki bir kişinin ve köy halkından gönüllü bir kişinin daha katılımıyla beş kişiden oluşan gönüllü kurulu oluşturulmuş olacaktır. Bu beşli kurulun oluşturulmasıyla artık Ahilik prensiplerinin köydeki dinamiklerle buluşmasının sağlanması noktasında ilk adım atılmış olacaktır. Bu beşli kurulun yapacağı istişareler ve değerlendirmeler sonrası ilgili bölge halkından gönüllü bir bayan birde genç seçilerek yedi kişiden oluşan son kurul oluşturulmuş olacaktır. Böylece bölgede yapılacak tüm çalışmaların planlanması ve yürütülmesi için gerekli yönetim birimi oluşturulmuş olacaktır. Ahilik literatüründe bulunan akademik bilgi birikimi bu 7 kişilik kurul aracılığıyla köy halkına aktarılacak ve aynı zamanda bölgeden elde edilen bilgiler işlenecek ve sisteme entegre edilecektir. Önerilen modelin genel resminin çizilmesi sonrası kurulun görev ve sorumlulukları şu şekilde sıralanabilir;

Gönüllü Akademisyenler (Üçlü kurul)

- Ahilik temel prensiplerini günümüz şartlarına uyarlayarak ve bu bilgileri kullanarak pilot bölgede kırsal kalkınma sürecinin sevk ve idaresini sağlanmak,
- Birikimlerini bölge halkının entelektüel sermayesini etkin kullanabilmeleri için gerekli eğitim ve uygulamaları planlayarak yürütmek,
- Ahilik değerlerini içselleştirip yaşamak ve içinde buldukları kurul yolu ile bölge halkına aktarmak,
- Kurul üyeleriyle haftalık, aylık ve yıllık değerlendirme toplantıları yapmak, belli aralıklarla bölge halkının katılımı ile gerçekleşecek toplantılar ve eğitimler planlamak,
- Ahilik prensiplerini sadece bu kurul bünyesinde ve eğitim toplantılarında değil, hayatlarının bir parçası yaparak bölge halkına rol model olmak,
- Uygulanacak/uygulanan modelle ilgili gerekli akademik raporlar hazırlamak ve model ile elde edilen sonuçları, modelin yaygınlaşması, hayatın bir parçası olması noktasında etkili ağ çalışmaları yolu ile paylaşmak.

Gönüllü Akademisyenler + Gönüllü Kamu görevlisi + Gönüllü Köylü Erkek (Beşli Kurul)

Gönüllü Kamu görevlisi

- Akademisyenlere bölge ve bölge insanı hakkında gerekli bilgi ve lojistik desteği sağlamak,
- Akademisyen üyeler ile yapılacak istişareler yolu ile bölge için hedeflenen teşkilat yapısını bölgede oluşturmak.

Gönüllü Köylü Erkek

- Bölge halkı erkek nüfusunu temsilen, onlar ile ilgili gerekli bilgileri akademisyenlerle paylaşmak, akademisyenlerden öğrendiği Ahilik ve teşkilatlanmayla ilgili değerleri bölge halkı erkek nüfusu ile paylaşmak ve Ahilik anlayışının yerleşmesine katkı sağlamak.
- Kurul akademisyenlerinin kırsal kalkınma ekseninde kendisine sunacağı görevleri yerine getirmek ve bölge erkek nüfusunu sürece katarak sürecin birer parçası olmalarını sağlamak

Gönüllü Akademisyenler + Gönüllü Kamu görevlisi + Gönüllü Köylü Erkek + Gönüllü Bölge Kadını + Gönüllü Köylü Genç (Yedili Kurul)

Gönüllü Bölge Kadını

- Bölge halkı kadın nüfusunu temsilen, onlar ile ilgili gerekli bilgileri akademisyenlerle paylaşmak, akademisyenlerden öğrendiği Ahilik ve teşkilatlanmayla ilgili değerleri bölge halkı kadın nüfusu ile paylaşmak ve Ahilik anlayışının yerleşmesine katkı sağlamak.
- Akademisyen kurul üyelerinin kırsal kalkınma ekseninde vereceği görevleri bölge kadın nüfusuna aktarmak, onların sürecin aktif katılımcıları olmalarını sağlamak

Gönüllü Köylü Genç

- Bölge gençlerini temsilen gerekli bilgileri gençlerin bakış açısı ile akademisyen kurul üyelerine iletmek ve aynı zamanda akademisyen kurul üyelerinden edindiği Ahilik prensiplerini hayatlarına entegre ederek rol model olarak bölge halkına aktarmak.
- Akademisyen kurul üyelerinin kırsal kalkınma ekseninde kendisine vereceği görevleri bölge gençlerine aktarmak ve onların sürecin aktif katılımcıları olmaları noktasında katkı sunmak.

Model İş Akış Şeması

1. Ahilik Teşkilatına ilgisi olan en az bir tanesi bayan üç gönüllü akademisyenin seçilir.
2. Kırsal kalkınma için örnek bir kırsal bölge seçilir.
3. Bölgeye akademisyenlerce inceleme ve gözlem amaçlı düzenli ziyaretler gerçekleştirilir.
4. İşbirliği yapılacak kişiler Ahilik Teşkilatlanma ekseninde belirlenip 5’li kurul oluşturulur.
5. Toplam 7 kişiden oluşan son kurul oluşturulur
6. Kurul üyesi paydaşlarla beraber, gözlem ve incelemeler ışığında sorunları tespit edilir.
7. Ortaya konulan sorunlar önem sırasına konulur.

8. Tespitler değerlendirilir, çözüm önerileri geliştirilir ve gerekli eylem planı oluşturulur.
9. Üretilen çözümler organize edilip hayata geçirilir.
10. Yapılan uygulamalar değerlendirilir, bulgular incelenip akademik raporlar yazılır.
11. Sonuçlar paydaşlar ile de paylaşılır.
12. Potansiyel yeni sorunlar tespit edilir, koordinasyon ve sorun çözme süreci yeniden başlar.
13. Kazanımların yaygınlaşması ve başka bölgelerde uygulanabilmesi için ağ ve görünürlük çalışmaları yapılır.

5- Sonuç ve Tartışma

Türkiye’de uygulanan kırsal kalkınma çalışmalarının başarıya ulaşmasında çeşitli aksaklıklar olduğu aşikârdır. Bu başarısızlığa besleyen ana sebep olarak uygulanan ekonomi modellerinin hem ülke bütününde hem de bölgelerdeki genel olarak yaratabileceği katkılarının yanı sıra bütüncül ve bölgesel yan etkilerinin hesaplanmasında yetersizlikler olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla bu bütüncül ve bölgesel hassasiyetler uygulama öncesinde göz önünde bulundurulmadığından, uygulama sonrası çıkan sonuçlarla mücadele etme yoluna gidilmektedir. AB projeleri destekli uygulamalar buna çok güzel bir örnek teşkil etmektedir. AB standartlarının bir gereği olarak yapılan köylerin mahalleye dönüşmesi sonucunda, zaten var olan köylünün küçük ölçekte ürettiği tarımsal, hayvansal ve el sanatları ürünlerinin kooperatifleşememe ve birlikte hareket ederek standart ürün olarak pazara çıkaramama sorununu daha da derinleştirmiştir. Devlet bu sorunun üstesinden gelebilmek için AB destekli projelerin yolunu açmış fakat entelektüel birikimlerinin proje sürecini yürütebilecek düzeyde olmamasından ötürü köylüler bu projelerden istenilen ölçekte yararlanamamıştır. Yararlansa da sürdürülebilirlik sorunu ortaya çıkmıştır. Konuyla çok yakın ilgisi yokmuş gibi görünse de eğitim sisteminde kullanılan taşınabilir sistem köylerdeki hayatın şehre göçmesinde önemli bir etken oluşturmuştur. Kırsal kalkınma için yapılan birçok destek, başka alanda yapılmış yan etkisi iyi hesaplanmamış uygulamalarla farkında olmadan amaçlanan etkisine ulaşmamaktadır. Buna bir başka örnek olarak devletin köylüye bir taraftan hayvan desteği verip diğer taraftan köylünün hayvan otlatacağı hazine arazilerini uzun vadeli özel şahıslara kiralaması gösterilebilir.

Sonuç olarak köyler bütüncül olarak yaşayan birer bölge haline getirilmedikçe uygulanan kırsal kalkınma modellerinden istenilen sonuçların elde edilmesi güç olacaktır. Kalkındırılması hedeflenen bölgede yerel halka sosyal, iktisadi, eğitim ve sağlık olanakları yerinde sunulmalıdır. Böylelikle köyler kendi sistemlerini kendileri çalıştıran birer yaşam alanı haline dönüştürülebilir. Kendi sistemini kurmuş çevre köylerin kendi aralarında ağ kurmaları sağlandıktan sonra ülke ekonomisinin içinde hem genelin ihtiyaçlarına hizmet eden bir köy hem de köyün ihtiyacı olan hizmetleri temin edebileceği genel bir sisteme sahip bir model hayata geçmiş olacaktır. İşte bu modelin işlevselliğini sağlayacak dinamik geçmişteki benzer amaçla başarıyla kullanılan Ahilik teşkilatlanmasının yeni bir sürümü olacaktır. Oluşturulan 3’lü, 5li ve 7’li kurullar Ahilik eksenli yeni kırsal kalkınma çalışmalarını sevk ve idare edecektir. Bütün bunların gerçekleştirilmesi devlet politikalarında modelin alacağı destekle doğru orantılı olacaktır.

Kaynakça

- [1] Temel, H. Ahilik Teşkilatının Halkın Eğitimi ve Öğrenimindeki Yeri. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2007.
- [2] Can, M. Avrupa Kırsal Kalkınma programlarının Türkiye'nin Kırsal Kalkınması Açısından İncelenmesi: SAPARD ve IPARD Örneği. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü; 2007.
- [3] Bayram, M. Ahi Evren ve Ahi Teşkilatı'nın Kuruluşu. Konya: Nobel Yayın Dağıtım; 1991.
- [4] Karasoy, Y. Ahi Kelimesi ve Türk Kültüründe Ahilik, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*; 2004, 14, 1-23
- [5] Çağatay, N. Bir Türk Kurumu Olan Ahilik. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi yayınları; 1974.
- [6] Ayanoğlu, İ. Kırsal Kalkınma ve Türkiye İçin bir Kırsal Kalkınma Modeli. Yüksek Lisans Tezi. Ankara. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2008.
- [7] Yıllık, M. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Uyumunu Açısından Kırsal Kalkınma Bileşenin Önemi ve Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nun Rolü, Yüksek Lisans Tezi. Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2011.
- [8] Akın, O. Kırsal Kalkınma Politikalarının AB Politikaları Çerçevesinde İncelenmesi: Denizli İli Örneği, Doktora Tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ; 2015.
- [9] Erken, V. Bir Sivil Örgütlenme Modeli Olarak Ahilik; 2002.
- [10] Çora, İ. Ahilik Örgütünün Osmanlı Toplumundaki Yeri ve Ahilik Örgütünün ilkelerinin Günümüz Esnaf ve Zanaatkarlarına Uygulanabilirliği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul; 1990.
- [11] Sarıkaya, M. Anadolu'da Fütüvvet nanelere Göre Dini İnanç Motifleri. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları; 2002.
- [12] Arıcı, K. Bir Sivil Tolum Kuruluşu Olarak Anadolu Ahiliği. 2. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri; 2015, s. 38-44
- [13] Kantarcı, Z. İş Etiği ve Ahilik. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2007.
- [14] Öztürk, N. "Ahilik Teşkilatı ve Günümüz Ekonomisi, Çalışma Hayatı ve İş ahlakı Açısından Değerlendirilmesi". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*; 2002, Sayı:7: 1-12
- [15] Günay, A. Ahilikte Sosyal ve Mesleki Dayanışma. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2003
- [16] Demir, M. (2004) Ahilik, Ahi Evren'i Veli ve Kırşehir'de Ahilik Kutlamaları. Yüksek Lisans Tezi. Sivas; Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2004.
- [17] Akman, M. Balıkesir Yöresinde Ahilikten kalma tören ve uygulamalar. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir; 2007.
- [18] Gelici, M. Protestan İş Ahlakı ve Ahilik İş Ahlakının Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2007.
- [19] Aslan, E. H. Türkler 'de İş Ahlakı ve Geçmişten Günümüze Ahilik. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2013.
- [20] Tolunay, A., Akyol, A. "Kalkınma ve Kırsal Kalkınma: Temel Kavramlar ve Tanımlar". *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*; 2006, seri A, sayı:2, s. 116-127.
- [21] Ekinci, Y. Ahilik. Ankara: Kişisel Baskı; 1993.